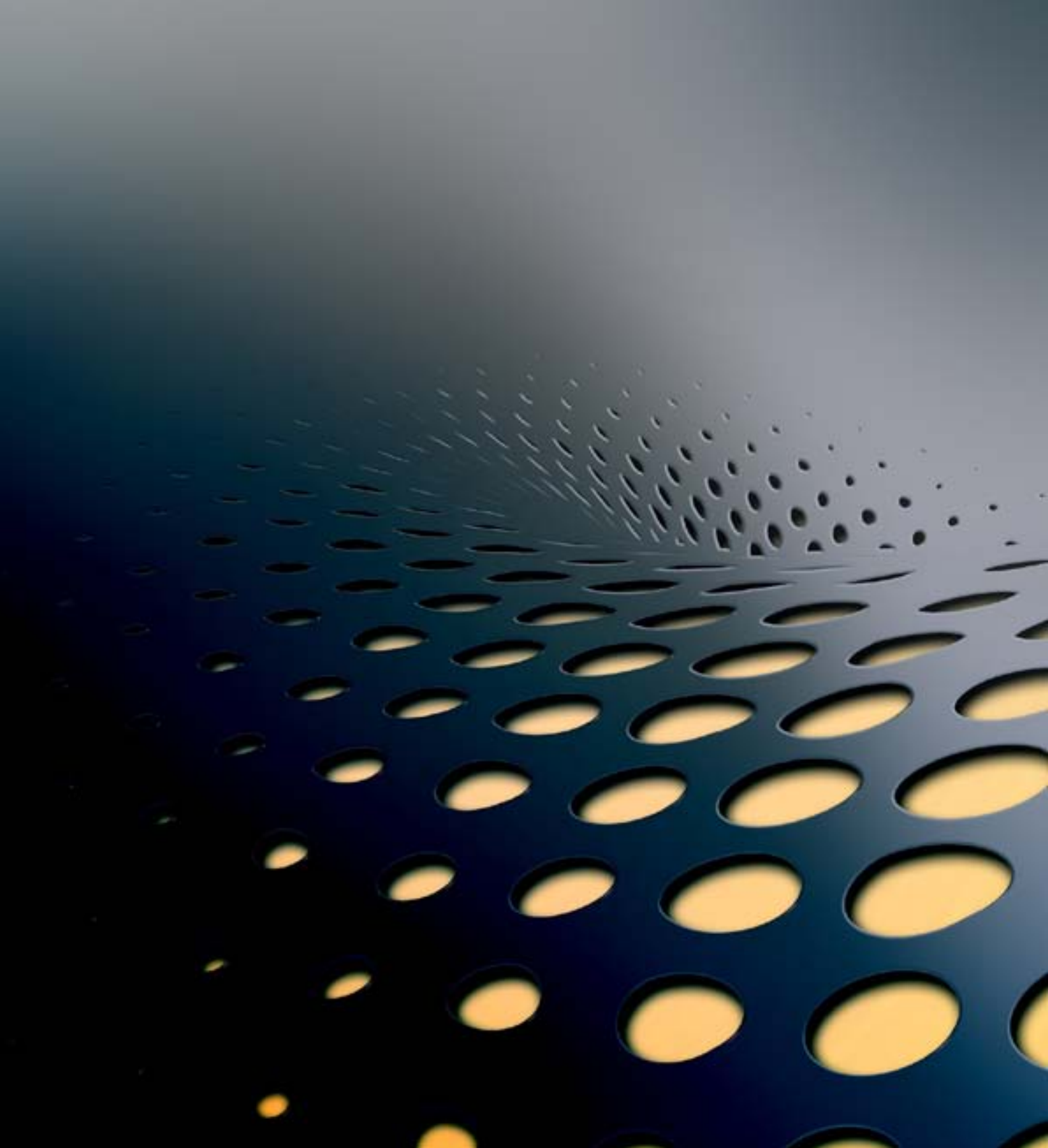

Innovaatio- ja elinkeinopolitiikan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2011–2013

Innovaatio- ja elinkeino- politiikan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2011–2013

Pohjoismaisen innovaatioyhteistyön visio	6
Yhteistyömuodot ja rahoitus	7
Painopistealueet	8
Innovaatio	10
Yrittäjyys	14
Vihreä kasvu	16
Hyvinvointi	20

Innovaatio- ja elinkeinopolitiikan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2011–2013

ANP 2010:788

© Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina 2011

ISBN 9978-92-893-2175-4

Suunnittelu: Jette Koefoed

Kuvat: ImageSelect ja PhotoDisc

Muita julkaisuja on osoitteessa www.norden.org/publikationer

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä itsehallintoalueet Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Nordisk Ministerråd

(Pohjoismaiden ministerineuvosto)

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puh. (+45) 3396 0200

Nordisk Råd

(Pohjoismaiden neuvosto)

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puh. (+45) 3396 0400

www.norden.org

Esipuhe

Pohjoismainen yhteistyö edistää kasvua

Pohjoismailla on lähivuosina edessään isoja yhteiskunnallisia haasteita. Niitä ovat muun muassa uuden kasvun luominen talouskriisin jälkeen, demografinen kehitys ja ilmastohaasteet. Näiden kysymysten parissa Pohjoismaiden on hyvä tehdä yhteistyötä keskenään.

Pohjoismaiden elinkeinoministerit haluavat yhdistää pohjoismaiset voimavarat ja tehdä tiivistä yhteistyötä innovatiivisten ratkaisujen löytämiseksi yhteisiin haasteisiin silloin, kun se tuottaa lisäarvoa.

Tulevana kolmivuotiskautena elikeinoalan pohjoismaisessa yhteistyössä keskitytään neljään monialaiseen panostusalueeseen: innovaatio, yrittäjyys, vihreä kasvu ja hyvinvointi. Pohjoismaiden elinkeinoministerit ovat päättäneet käynnistää kuusi lippulaivahanketta konkreettisten tulosten saamiseksi.

Visiona on tehdä Pohjoismaista johtava alue vihreän kasvun ja hyvinvoinnin innovaatioiden alalla.

Brian Mikkelsen
Tanskan talous- ja elinkeinoministeri

Pohjoismaisen innovaatioyhteistyön visio

Pohjoismaiden elinkeino- ja innovaatioministerit tekevät kaudella 2011–2013 yhteistyötä löytääkseen innovatiivisia ratkaisuja niihin huomattaviin haasteisiin, joita mailla on lähivuosina edessään.

Taluskriisi ja uusien kasvutalouksien kilpailu aiheuttavat kasvupainetta, johon on vastattava paremmalla tuottavuudella, alhaisemmilla kustannuksilla sekä kehittämällä tuotteita ja palveluja, joilla on suuri maailmanlaajuinen kysyntä.

Ilmastonmuutos ja uusien, ilmastomyönteisten ja huokeiden energiamuotojen kasvanut kysyntä edellyttävät sopeutumista ja energiantuotannon uudistamista, energian säästämistä, vihreitä kasvumalleja sekä ilmastomyönteistä rakentamista ja liikennettä.

Vanhusväestön osuus kasvaa demografisen kehityksen myötä, ja supistuvan työikäisten joukon on huolehdittava sen palveluista ja rahoituksesta. Tämä aiheuttaa paineita koko hyvinvointiyhteis-

kunnalle ja etenkin terveydenhuoltosektorille, jolla tarvitaan kipeästi uusia ratkaisuja.

Haasteita on loputtomiin. Kaikilla Pohjoismailla on kuitenkin tahtotila ratkaisujen löytämiseen, ja hyvinvointiyhteiskunnan kehitystavoitteet ovat erittäin korkealla.

Avain tällaisten isojen haasteiden ratkaisemiseen on innovaatio ja yrittäjyys.

Pohjoismaiden elinkeinoministerit toivovatkin tiivistä pohjoismaista yhteistyötä alueilla, joilla Pohjoismaiden resurssien ja osaamisen yhdistäminen tuottaa selkeästi lisäarvoa pyrkimyksille kehittää innovatiivisia ratkaisuja yhteisiin haasteisiin.

Pohjoismaainen yrittäjyys- ja innovaatioyhteistyö tulee suunnata erityisesti vihreään kasvuun ja hyvinvointiin, sillä pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien säilyttäminen ja kehittäminen edellyttävät uusia ratkaisuja juuri näillä aloilla. Myös rajaesteiden poistamiseen sekä kaupan ja markkinakehityk-

sen edistämiseen vihreän kasvun ja hyvinvoinnin aloilla kiinnitetään huomiota, samoin EU-direktiivien yhdenmukaiseen täytäntöönpanoon ja soveltamiseen, niin ettei niistä muodostu uusia rajaesteitä.

Toimenpiteet keskitetään kuuteen lippulaivahankkeeseen, jotka toimivat pohjoismaisen innovaatioyhteistyön roolimalleina. Jokaisella Pohjoismaalla on vastuu vähintään yhdestä lippulaivahankkeesta, ja Pohjoismaainen innovaatiokeskus NICE tarjoaa niille tarvittaessa sihteeristöpalveluja. Lippulaivahankkeista raportoidaan vuotuisissa ministerikokouksissa, ja hankkeet tulee panna täytäntöön viimeistään vuonna 2013.

Visiona on tehdä Pohjoismaista vihreän kasvun ja hyvinvoinnin johtava alue

Uusien lippulaivahankkeiden ohella elinkeinoalan pohjoismaisessa yhteistyössä on jo käynnistetty useita muita hankkeita, esimerkiksi globalisaatiohanke KreaNord, energia- ja liikennesektorin globalisaatiohanke sekä terveydenhuoltosektorin innovaatio- ja yrittäjyysshanke.

Yhteistyömuodot ja rahoitus

Projektit jatkuvat ja edistävät yhteistyöohjelman vision toteutumista. Pohjoismaiden elinkeino- energia- ja aluepolitiikan ministerit (MR-NER) päättävät yhteistyöohjelmasta ja ohjaavat sitä. Elinkeino- ja energiapolitiikan virkamieskomitea (ÅK-NE) koordinoi ja seuraa ohjelman täytäntöönpanoa ja valmistelee ministerikokouksia. Ohjelma ei ole tyhjentävä, mutta siinä on mainittu tärkeimmät aloitteet.

Alan tärkeimmät pohjoismaiset laitokset kuten Pohjoismainen innovaatiokeskus (NICE), NordForsk ja Pohjoismainen energiantutkimus (NEF) sekä ministerineuvoston sihteeristö voivat auttaa toteuttamaan yhteistyöohjelmaan sisältyviä analyyseja, hankkeita, työryhmiä ja konferensseja yhdessä kansallisten toimijoiden kanssa. NICE on yksi tärkeimmistä Pohjoismaiden elinkeinoministerien politiikan toteuttajista.

Toimenpiteitä voidaan rahoittaa pohjoismaisella tasolla esimerkiksi Pohjoismaiden elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan ministerien projektivaroilla, pohjoismaisten laitosten hallinnoimilla varoilla tai ehdottamalla Pohjoismaiden yhteistyöministerielle (MR-SAM)

pohjoismaisittain erityisen kiinnostavia hankkeita. Pohjoismaista rahoitusta täydennetään yleensä kansallisin varoin ja mukana olevien toimijoiden osarahoituksella.

Neljä pohjoismaisen yhteistyön muotoa on osoittautunut erityisen vahvaksi, ja niitä priorisoidaan kaudella 2011–2013.

Yhteinen oppiminen ja politiikan kehittäminen

Yhteispohjoismaiset analyysit, vertailuanalyysit, arvioinnit, työryhmät ja vastaavat voivat auttaa hankkimaan yhdessä tietoa haasteista, esteistä ja mahdollisuuksista ja pohjustaa siten uuden politiikan ja uusien aloitteiden kehittämistä.

Yhteinen markkinointi

Pohjoismaille voi olla hyötyä yhteisestä markkinoinnista Euroopan ulkopuolisissa globaaleissa yhteyksissä. Esimerkkeinä nykyisestä yhteistyöstä mainittakoon Nordic Green Yhdysvalloissa, www.nordicenergysolutions.org, sekä KREANORDin aloitteet kuten pohjoismainen tietokonepeliohjelma, Nordic Music Export Programme,

Uusi pohjoismainen ruoka sekä Pohjoismaisen elokuva- ja TV-rahaston kautta tehtävä yhteinen markkinointi.

Yhteiset panostukset EU:ssa

Pohjoismainen yhteistyö esimerkiksi EU-direktiivien täytäntöönpanossa ja rajaesteiden poistamisessa voi helpottaa maissa tehtävää työtä ja samalla vahvistaa EU:ta. Yhteistyötä tehdään myös EU:n Itämeri-strategian täytäntöönpanossa ja EU:n innovaatiostrategian kehittämisessä.

Yhteiset innovaatio-ohjelmat

Yhteisten ohjelmien toteuttaminen voi lisätä vaikuttavuutta ja auttaa saavuttamaan kriittisen massan. Esimerkkeinä mainittakoon ilmastomyönteinen rakentaminen ja terveydenhuoltosektorin innovaatio, joissa ministerineuvostojen välisen yhteistyön merkitys korostuu.

Yrittäjyys on tärkeällä sijalla pohjoismaisessa innovaatioyhteistyössä; kyky ajatella uudella tavalla, nähdä mahdollisuuksia ja toteuttaa ideoita.

Painopistealueet

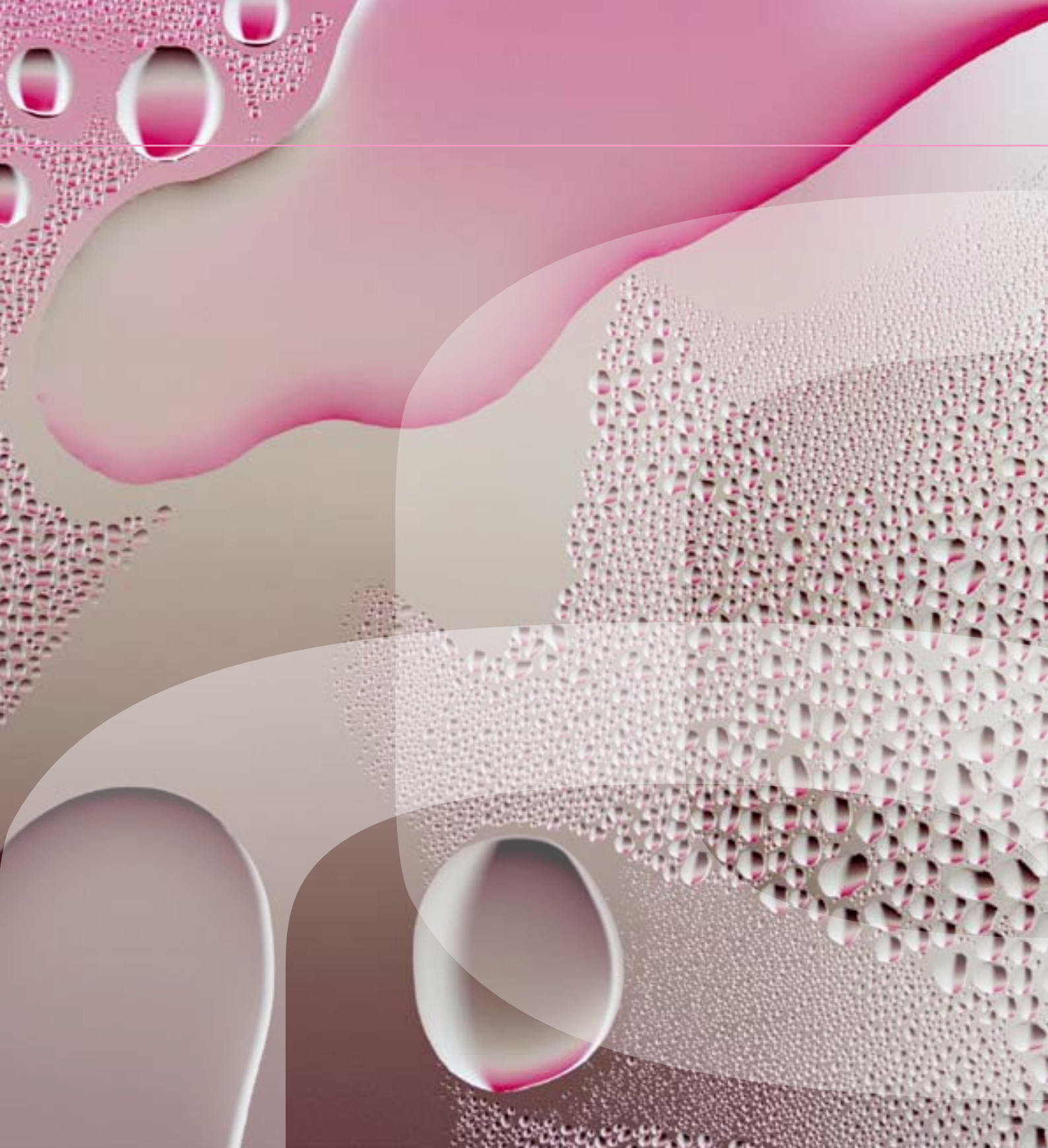
Kansainvälinen kilpailu kiristyy innovaation alalla, ja Pohjoismaat selviytyvät maailman johtavien alueiden joukossa ainoastaan erittäin määrätietoisilla ja sitoutuneilla panostuksilla. Uudenlaisen ajattelun ja toimintakyvyn on kuljettava käsi kädessä, niin että uusia mahdollisuuksia voidaan hyödyntää globaalisti, ennen kuin muut toimijat ovat ehtineet tarttua tilaisuuteen.

Pohjoismaisen innovaatio- ja yrittäjyysyhteistyön vaikuttavuus halutaan turvata keskittymällä kahdelle painopistealueelle, joilla Pohjoismailla on erityisiä vahvuuksia ja joilla yhteistyön lisääminen on selkeästi yhteisten etujen mukaista. Nämä painopistealueet ovat vihreä kasvu ja hyvinvointi.

Pohjoismaiden elinkeinoministerit ottavat kaudella 2011–2013 vastuun kuudesta lippulaivahank-

keesta, jotka ohjaavat Pohjoismaiden uutta innovaatiotoimintaa. Jäljempänä esitellään lyhyesti hankkeiden sisältö, vuosien 2011, 2012 ja 2013 virstanpylväät sekä maat, jotka ovat vastuussa hankkeiden käynnistämisestä ja toteutuksesta.

Innovaatio

Innovaatioala kehittyy nopeasti, ja tekemällä tiivistä yhteistyötä Pohjoismaat voivat saavuttaa johtoaseman uusien innovaatiomuotojen ymmärtämisessä ja hyödyntämisessä. Tämä edellyttää nopeita ja tehokkaita panostuksia.

Pohjoismaihin kehitetään yhteistyön avulla huippuluokan innovaatioedellytykset ja huolehditaan samalla kansallisten innovaatiojärjestelmien välisestä tehokkaasta vuorovaikutuksesta. Ohjelmaan sisältyvä yhteistyö sekä tiedon, välineiden, mittaustulosten ja kokemusten vaihto auttavat maita toteuttamaan ripeästi tehokkaita innovaatioaloitteita, ja Pohjoismaat voivat toteuttaa yhteisiä innovaatioaloitteita silloin kun ne tuottavat lisäarvoa.

Innovaatiotyö on muuttunut viime vuosina yhä käyttäjälähtöisemmäksi ja avoimemmaksi. Se liittyy läheisesti elämystalouden, luovien alojen, palvelutalouden ja yritysten yhteiskuntavastuun parissa tehtävään työhön. Innovaatioon on kiinnitetty huomiota myös pohjoismaisessa yhteistyössä, ja elinkeinoministerit priorisoivat

edelleen vahvasti käyttäjälähtöistä innovaatiota ja luovia aloja.

Pohjoismaisesta yhteistyöstä viime vuosina saadut hyvät kokemukset ovat innovaatiotyön lähtökohtana eri painopistealueilla. Monet nykyiset aloitteet jatkuvat kaudella 2011–2013, ja ministerit ottavat kantaa niiden jatkamiseen sekä eri alojen uusien aloitteiden käynnistämiseen.

Kokemuksia on kerätty muun muassa seuraavilta aloilta:

Käyttäjälähtöinen innovaatio

Pohjoismaat paneutuvat edelleen käyttäjälähtöiseen innovaatioon ja kehittävät sitä pohjoismaisena ydinosamisalueena. Pohjoismaiset yritykset ja julkiset laitokset voivat saavuttaa kilpailuetua yhä globaaleimmilla markkinoilla, mikäli ne uusia tuotteita kehittäessään tiedostavat käyttäjien entiset ja uudet tarpeet.

Tarvitaan enemmän tietoa siitä, miten yritykset ja julkiset laitokset voivat parhaalla mahdollisella tavalla systemaattisesti varmistaa innovaatioprosessin käyttäjälähtöi-

syyden. Tarvitaan myös konkreettisia esimerkkejä käyttäjälähtöisten innovaatiomenetelmien käytön taloudellisesta vaikutuksesta.

Elinkeinoministerit ovat käynnistäneet globalisaatiohanke NORIAN yhteydessä käyttäjälähtöisen innovaation tutkimusohjelman vuosiksi 2010 ja 2011. Maat on sitoutettu aktiivisesti ohjelmaan kansallisella rahoituksella, ja ministerit päättävät tutkimusohjelman jatkosta.

Innovaatio Pohjoismaiden luovilla aloilla

Kulttuuritalous ja luova talous ovat vahvasti innovatiivisia, niiden taloudellinen potentiaali on huomattava ja ne heijastuvat myönteisesti muihin aloihin. Tuotteisiin ja palveluihin liittyvät elämykset ja identiteetti ovat yhä ratkaisevampi tekijä arvonluomisessa ja kilpailukyvyssä.

Pohjoismaat ovatkin panostaneet kansallisesti kulttuuritalouden ja luovan talouden edistämiseen, ja pohjoismaisella tasolla perustettiin vuonna 2008 KreaNord edistämään Pohjoismaiden luovia aloja. Kaudella 2010–2012 on tavoitteena

profiloida Pohjoismaita luovien alojen johtavana alueena. Visio on seuraavanlainen:

”Kulttuuritalous ja luova talous edistävät kasvua, työpaikkojen luomista ja innovaatiota Pohjoismaissa. Yhteispohjoismaiset toimet parantavat osaltaan kulttuuritalouden ja luovan talouden kilpailukykyä, kansainvälistä asemaa ja valmiuksia synnyttää lisäarvoa muilla aloilla.”

Uudet innovaatiomuodot

Pohjoismaissa on jo kauan ollut tapana keskustella ja tehdä yhteistyötä yli toimialarajojen. Perinteestä on hyötyä innovatiivisten ratkaisujen ja liiketoiminnan kehittämisessä ja työprosesseissa, ja se tarjoaa pohjoismaisille yrityksille oivallisen lähtökohdan huippuluokan uusien innovaatiomuotojen kehittelyyn. Yritykset kehittävät liiketoimintaa sekä teknisin ratkaisuin että tutustumalla perusteellisesti käyttäjien tarpeisiin, muun muassa muotoilun ja palvelumuotoilun (service design), luovuuden ja elämysten tarpeeseen.

Yksi uusista innovaatiomuodoista on avoin innovaatio. Se perustuu

oivallukseen, jonka mukaan suurin osa yrityksen innovaatioprosessissaan tarvitsemasta osaamisesta on yrityksen ulkopuolella. Yrityksen onkin otettava innovaatioprosesseihin mukaan sekä käyttäjiä että ulkopuolisia osaamis- ja tutkimusympäristöjä, jotta niillä olisi pääsy globaaliin ja erilaiseen osaamiskenttiin, joka voi auttaa niitä kehittämään uusia tuotteita, palveluja, liiketoimintamalleja ja liiketoiminta-alueita.

Innovaatio ja yhteiskuntavastuu

Innovaatiota ja kasvua vauhdittaa yhä enemmän myös yritysten yhteiskuntavastuu (CSR). Yhteiskuntavastuullisesta innovaatiosta (Corporate Social Innovation, CSI tai kestävä innovaatio) saattaa tulla yrityksille tärkeä uusi liiketoiminta-alue. Kyse on siitä, että yritys kehittää uusia innovatiivisia tuotteita, palveluja ja/tai toimintamalleja, jotka ovat sidoksissa senhetkisiin sosiaalisiin ja ympäristöllisiin mah-

dollisuuksiin ja haasteisiin ja joista on hyötyä sekä yritykselle että yhteiskunnalle. Se voi olla kansallista tai kansainvälistä toimintaa, joka hyödyntää esimerkiksi kehitysmaiden kasvupotentiaalia (Bottom of the Pyramid/BOP).

Tätä kehitystä voidaan tukea strategisella yhteiskuntavastuulla. Yhteiskuntavastuu on strategista (ja liiketoimintalähtöistä), kun yritykset ottavat liiketoimintastrategiassaan huomioon sosiaaliset ja ympäristölliset seikat tarkoituksena luoda arvoa sekä yritykselle että yhteiskunnalle.

Tieto ja osaaminen

Tutkimukseen investoidaan miljardeja kruunuja, ja tuotetun tiedon käyttäminen elinkeinoelämässä tuotteiden ja palvelujen arvon kohottamiseen tarjoaa suuria mahdollisuuksia. Onkin selvitettävä, miten tutkimustuloksia voidaan levittää

entistä paremmin ja hyödyntää innovoinnissa ennen kaikkea vihreän kasvun ja hyvinvoinnin aloilla.

Pohjoismaiden hallitukset ovat eri yhteyksissä käsitelleet yritysten edellytyksiä hankkia tietoa, osaamista ja neuvontaa. Haasteena on yhä pohjoismaisten innovaatiojärjestelmien avaaminen, niin että yritykset voisivat helpommin hankkia osaamista sekä Pohjoismaista että niiden ulkopuolelta. Haasteeseen voidaan vastata muun muassa kehittämällä uusia osaamis- ja innovaatioverkostoja ja vahvistamalla verkostoyhteistyötä.

Innovaatioalan lippulaivahankkeet

Pohjoismainen innovaatiofoorumi

Aiomme perustaa pohjoismaisen foorumin, joka luo ääriiviivat kunnianhimoisen ja toiminnallisen innovaation kehittämiseksi vihreän kasvun ja hyvinvoinnin aloilla. Pohjoismainen innovaatiofoorumi perustuu yhteiselle oppimiselle, yhteisille analyyseille ja uusille, uraa uurtaville aloitteille, jotka esitellään ministereille. Foorumi voi ehdottaa myös erilaisia mittareita käytettäväksi innovaatioalan vertailuanalyyseissa ja arvioinneissa. Pohjoismaiseen innovaatiofoorumiin tulee elinkeinoelämän, tutkimuksen, koulutuksen ja korkean tason julkisten viranomaisten edustajia ja se raportoi Pohjoismaiden elinkeinoministereille. Pohjoismainen innovaatiofoorumi aloittaa toimintansa ohjelmakauden aikana ja laatii ehdotuksia uusiksi Pohjoismaiden innovaatiota lujittaviksi aloitteiksi. Aloitte arvioidaan viimeistään vuonna 2013.

Panostus voi nojautua muun muassa Nordic Innovation Monitorin suosituksiin ja käyttäjälähtöisen innovaation tutkimusohjelmaan.

- Virstanpylväät: Pohjoismainen innovaatiofoorumi perustetaan vuonna 2011, analyysit ja ehdotukset vihreän kasvun ja hyvinvoinnin innovaatioista esitellään ministereille viimeistään vuonna 2012 ja aloitte arvioidaan vuonna 2013.
- Vastuu: Islanti

Pohjoismaiden yhteinen yhteiskuntavastuustrategia

Aiomme laatia pohjoismaisen yhteiskuntavastuustrategian (CSR), johon sisältyy konkreettisia aloitteita ja joka määrittää realistiset visiot pohjoismaisten yritysten yhteiskuntavastuulle kaudella 2011–2013. Strategia lujittaa alan pohjoismaista yhteistyötä ja on ensimmäinen laatuaan Pohjoismaissa. Tavoitteena on edistää vastuullista kasvua ja vahvistaa Pohjoismaiden

mainetta ja kilpailukykyä Euroopassa ja maailmanlaajuisesti. Yhteiskuntavastuu tarkoittaa sitä, että yritykset ratkovat sosiaalisia, eettisiä ja ekologisia haasteita vastuullisen kasvun näkökulmasta. Vastuullisuuden ja kasvun yhteensovittaminen on tärkeää lähivuosien monien maailmanlaajusten sosiaalisten, ekologisten ja taloudellisten haasteiden valossa. Asia koskettaa kaikkia ja mukana on monia eri toimijoita.

Panostus voi nojautua esimerkiksi pohjoismaiseen hankkeeseen tuottajien yhteiskuntavastuusta vuodelta 2010.

- Virstanpylväät: Strategia laaditaan ja hyväksytään vuonna 2011, aloitteet käynnistetään vuonna 2012 ja ensimmäinen arviointi suoritetaan vuonna 2013.
- Vastuu: Tanska

Yrittäjyys

Yrittäjyyden kehittämisen tulee olla pohjoismaisen yhteistyön keskeinen painopistealue, mikäli Pohjoismaat haluavat olla innovoinnin edelläkävijäalue.

Yrittäjyys on kykyä uudenaiseen ajatteluun, mahdollisuuksien näkemiseen ja ideoiden muuntamiseen arvoksi. Tarvitsemme kaikilla yhteiskunnan alueilla uudenlaista ajattelua ja kykyä muuntaa ideat ja osaaminen arvoksi. Sitä tarvitaan yrityksissä, järjestöissä, koulutuksessa ja julkisella sektorilla. Ennen kaikkea sitä tarvitaan lasten ja nuorten parissa, sillä heidän kykynsä uudenaiseen ajatteluun ja innovatiivisten tuotteiden ja palvelujen luomiseen on ratkaisevan tärkeä Pohjoismaiden tulevalle kilpailukyville ja hyvinvoinnille.

Yrittäjyys

Pohjoismaiden hallitukset ovat viime vuosina kiinnittäneet entistä enemmän huomiota yrittäjyyteen, ja panostusten tulokset alkavat

näkyä. Erityisesti sääntelyyn, markkinaoloihin ja rahoitukseen liittyvät edellytykset ovat Pohjoismaissa erinomaiset. Pohjoismaiden on kuitenkin kehitettävä voimallisesti yrittäjyyden puitteita ja kulttuuria ja vahvistettava yrittäjyysosaamista.

Elinkeinoministerit ovat laadittaneet vuonna 2010 yrittäjyyden edellytyksistä Pohjoismaissa vertailuanalyysin ”Nordic Entrepreneurship Monitor”. Se osoittaa, että yrittäjyyden edellytykset ovat Pohjoismaissa kokonaisuutena tarkastellen hyvät. Kun Pohjoismaita vertaillaan muihin maailman alueisiin, voidaan todeta, että Pohjoismaiden edellytykset ovat parantuneet erityisesti viiden viime vuoden aikana.

Pohjoismaiden suurimmat haasteet ovat yrittäjyysosaamisessa ja -kulttuurissa, mukaan lukien yrittäjyyskoulutus. Yrittäjyyskoulutus on yksi niistä alueista, joilla Pohjoismaat ovat eniten jäljessä johtavia maita. Tämä ilmeni myös vuoden 2009 Nordic Innovation Monitorista.

Monet Pohjoismaat ovat jo kehittäneet kansallisia aloitteita

yrittäjyyskoulutuksen parantamiseksi, mutta niiden vaikutus ei vielä näy kaikilla alueilla. Tämän alan toimenpiteitä on edelleen vahvistettava ja koordinoitava, niin että Pohjoismaiden koulutusjärjestelmät rohkaisevat oppilaita ja opiskelijoita entistä enemmän uudenaiseen ajatteluun, mahdollisuuksien havaitsemiseen ja ideoiden muuntamiseen arvoksi.

Pohjoismaissa perustetaan paljon uusia yrityksiä, mutta kaikkien Pohjoismaiden erityishaasteena on saada ne kasvamaan. Nordic Entrepreneurship Monitor osoittaa, että kasvuyritysten osuus on Pohjoismaissa pienempi kuin johtavissa maissa, esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Englannissa. Kaikki Pohjoismaat tarjoavat peruspalveluja ja neuvontaa yrityksen käynnistämävaiheessa, mutta ainoastaan jotkut Pohjoismaat ovat perustaneet erityisiä kasvuohjelmia, jotka auttavat yrityksiä vauhdittamaan kasvuaan jo alkuvaiheessa. Tämä viittaa siihen, että on olemassa suuri käyttämätön potentiaali, jota voidaan hyödyntää eri tavoin. Se voi tapahtua esimerkiksi pohjoismaisten kasvuohjelmien välisellä strategisella yhteistyöllä.

Yrittäjyyden lippulaivahankkeet

Yrittäjyyden osaamiskeskus

Haluamme perustaa yrittäjyyden pohjoismaisen osaamiskeskuksen, joka keskittyy erityisesti yrittäjyyskoulutukseen. Pohjoismailla on hieman erilaisia kokemuksia yrittäjyyspolitiikasta, ja kiinnostus alaa kohtaan kasvaa kaikissa maissa. Yrittäjyyden pohjoismaisen osaamiskeskuksen esikuvana voi olla Kauffman Foundation, jonka työkenttänä ovat muun muassa analyysit yrittäjyyden merkityksestä taloudelle, tulevaisuuden yrittäjien koulutus ja yrittäjien kasvumahdollisuuksien parantaminen. Keskuksen tulee rakentua Pohjoismaiden kokemuksille yrittäjyyden edistämiseksi ja yrittäjyyskoulutuksesta. Tavoitteena on hyödyntää toistemme osaamista ja kehittää esimerkiksi koulutuksia ja opetusaineistoa sekä työskennellä toimenpiteiden vaikuttavuusmittausten ja kartoituksen parissa. Keskuksen painopisteenä on

yrittäjyyskoulutuksen parissa toimivien laitosten keskinäisen yhteistyön helpottaminen ja mahdollisesti kansallisten kasvuohjelmien välisen yhteistyön helpottaminen. Panostus voi nojautua muun muassa Nordic Entrepreneurship Monitorin suosituksille, mukaan lukien yrittäjyyskoulutus ja tiedonvaihto.

- Virstanpylväät: Rahoitus valmistellaan vuonna 2011 ja keskus perustetaan vuonna 2012, jolloin myös ensimmäisten analyysien tulee olla valmiina. Aloite arvioidaan vuonna 2013.
- Vastuu: Suomi

Vihreä kasvu

Pohjoismaiden hallitukset haluavat luoda Pohjoismaihin uuden, vihreän kasvutalouden pohjoismaisen yhteistyön avulla. Pohjoismaiden talouksissa vihreät ratkaisut auttavat ratkaisemaan ympäristön, ilmaston ja luonnon haasteita ja synnyttämään uusia työpaikkoja vihreille kasvualoille.

Ilmastomuutos on yhteinen globaali haaste, jonka maailman maat voivat ratkaista ainoastaan yhdessä. Pohjoismaiden elinkeinoministerien mielestä tämän alan pohjoismaiseen panostukseen sisältyy merkittävää potentiaalia, sillä se korostaa pohjoismaista osaamista.

Ilmastohaaste voi kasvattaa ilmatoratkaisujen kysyntää. Kansainvälisen energiajärjestön (IEA) mukaan maailman energiantarve kasvaa yli 50 % vuoteen 2030 mennessä, ellei teknologia kehity. Tämä ja halu torjua ilmastonmuutosta vähentämällä energiankäyttöä ja kasvihuonekaasupäästöjä lisää voimakkaasti ilmatoratkaisujen kysyntää. Ilmatoratkaisujen kysynnän globaali kasvu käsittää ensinnäkin kasvihuonekaasupäästöjä vähentävät ratkaisut, esimerkiksi tuulivoimalat, energiatehokkaat tuotteet ja ener-

gianeuvonnan. Toiseksi kasvaa myös sellaisten ratkaisujen kysyntä, joita tarvitaan sopeuduttaessa ilmastomuutokseen. Näitä ovat esimerkiksi paremmat rakennusmateriaalit, vedensäästökniikka ja sairauksien ehkäiseminen.

Pohjoismailla on hyvät lähtökohdat hyödyntää ilmasto- ja ympäristöalan kasvumahdollisuuksia. Meillä on vahvuuksia ympäristö- ja energiateknologian sekä uusiutuvan energian aloilla. Voimme hyödyntää kasvumahdollisuuksia ja auttaa samalla ratkaisemaan pohjoismaisia ja maailmanlaajuisia ilmastohaasteita kehittämällä, levittämällä ja käyttämällä pohjoismaisia ilmatoratkaisuja.

Nordic Cleantech Open – liiketoimintasuunnitelmakilpailu

Venture Cupin johdolla on käynnistetty cleantechyrittäjille suunnattu pohjoismainen liiketoimintasuunnitelmakilpailu. Pohjoismainen aloite vahvistaa panostuksia hyvien ideoiden kehittelyyn, kannustaa yrittäjyyteen ja tukee kaupallisten vihreiden ideoiden kehittämistä. Kilpailu on pohjoismainen, jotta saavutettaisiin kriittinen massa. Kilpailua tarvitaan muun muassa siksi, että tutkimuslaitoksilla ja suuryrityksillä

on tietoa ja ideoita, joita ei ole hyödynnetty eikä kaupallistettu. Kilpailun yhteydessä voidaan järjestää ideoiden ja liiketoimintasuunnitelmien kehittämiseen liittyviä työpajoja ja sparrata kokeiden yrittäjien kanssa. Kilpailun järjestää Venture Cup ja sen esikuvana on maineikas amerikkalainen Cleantech Open -kilpailu.

Julkiset hankinnat ja sääntely

On hyvä pohtia, miten julkinen sääntely ja julkiset hankinnat voivat kannustaa uusiin innovatiivisiin ja tehokkaisiin ratkaisuihin. Esimerkinä mainittakoon Tanskassa huhtikuussa 2009 solmittu poliittinen sopimus rakennusten energiankäytön vähentämisestä. Uudisrakennusten energiankäyttöä on vähennettävä vähintään 25 % vuoteen 2010, 50 % vuoteen 2015 ja 75 % vuoteen 2020 mennessä. Tämantapainen sääntely voi edistää sekä nykyisiä että uusia ilmastomyönteisiä ratkaisuja. Pohjoismaiden julkiset sektorit tekevät vuosittain hankintoja miljardien kruunujen arvosta. Joissakin Euroopan maissa julkisiin hankintoihin sisällytetään nykyään innovaationäkökulma, mutta ideasta on yhä pitkä matka innovatiiviseen tarjontaan. Mahdollisuuksia pidetään kuitenkin suurina.

Vihreät liiketoimintamallit

Pohjoismaiden ministerineuvosto on teettänyt vuonna 2010 tutkimuksen vihreiden liiketoimintamallien yleisyydestä ja mahdollisuuksista Pohjoismaissa. Sen mukaan vihreiden liiketoimintamallien käytön yleistymisen tarjoaa merkittäviä taloudellisia ja ekologisia mahdollisuuksia. Tutkimuksessa mainitaan esimerkkejä yrityksistä, jotka ilmaiseksi auttavat muita yrityksiä säästämään energiaa ja saavat vastineeksi osan näin syntyvästä säästöstä. Asiantuntijat arvioivat, että Pohjoismaat pelkäävät tällä tavalla pystyvät säästämään 100 miljoonaa euroa. Suuria taloudellisia ja ekologisia mahdollisuuksia heijastelee kasvava kansainvälinen kiinnostus. Sekä OECD, EU:n komissio että USA:n ympäristövirasto (US Environmental Agency) toimivat määrätietoisesti tällä alalla. Vihreiden liiketoimintamallien tunnettuutta ja käyttöä Pohjoismaissa pyritään edelleen lisäämään.

Kestävyys ja innovaatio rakentamisessa

Rakennusten energiankäytön osuus maailman energiankulutuksesta on runsaat 30 %. Hiilidioksidipäästöjen kansain-

välinen vähennystavoite on siis paljolti toteutettava parantamalla rakennusten energiatehokkuutta. EU-maiden vuonna 2009 asettaman tavoitteen mukaan kaikkien uusien rakennusten tulee olla nollaenergiataloja vuonna 2020, ja rakennusalan innovatiivisten ja energiatehokkaiden ratkaisujen kysynnän odotetaan kasvavan lähivuosina. Pohjoismaat ovat jo vuosia korostaneet rakentamisen energiatehokkuutta, ja monet pohjoismaiset yritykset ovat kehittäneet konkreettisia ratkaisuja ja nousseet kansainvälisesti vahvaan asemaan. Pohjoismailla on siis ainutlaatuinen lähtökohta kehittää globaaleja ratkaisuja, joilla turvataan tulevaisuuden energianeutraali rakentaminen.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt vuonna 2010 globalisaatiohankkeen ilmastomyönteisestä rakentamisesta. Erityinen työryhmä tutkii pohjoismaisen innovaatio-ohjelman kehittämismahdollisuuksia. Ministerit perustavat globalisaatiohankkeen päätelmien pohjalta innovaatio-ohjelman, jolla tuetaan uusien pohjoismaisten vientikelpoisten ratkaisujen kehittämistä energiatehokkaan rakentamisen tarpeisiin. Ohjelmaan

sisältyy myös energia- ja hiilineutraalin rakentamisen ja plusenergiarakennusten esittely.

Kestävä liikennesektori

Liikennesektorin osuus kokonaisenergiankäytön aiheuttamista kasvihuonekaasupäästöistä on 25 %, mikä vastaa puolta koko maailman öljynkäytöstä. Ilmastonmuutoksen torjuminen, huoltovarmuuden lisääminen ja uuden vihreän kasvun edistäminen edellyttävät entistä kestävämpää liikennesektoria.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt tästä syystä globalisaatiohankkeen liikennesektorin energiankäytöstä. Hanke kattaa laajan kirjon erilaisia tekniikoita ja ratkaisuja, joiden päämääränä on kestävä pohjoismainen liikennesektori. Elinkeino- ja politiikan alalla voidaan esimerkiksi markkinoida pohjoismaisia sähköautomarkkinoita ja kehittää uusia vihreitä liiketoimintamalleja. Kaudella 2010–2012 toteutettava ohjelmasta vastaa MR-NER.

Huippututkimusaloite

Pohjoismaat tekivät syksyllä 2008 päätöksen huippututkimusaloitteesta (TFI). Siihen käytetään viiden vuoden aikana kaikkiaan 400 miljoonaa Tanskan kruunua, ja se on kaikkien aikojen suurin pohjoismainen tutkimus- ja innovaatiopanostus. Panostukset keskitetään ilmaston- ja energiantutkimuksen alueisiin, joilla Pohjoismailla on yhteisiä etuja ja joilla ne voivat tarjota kansainvälisiä ratkaisuja. Tarkoitus on osallistua globaalin ilmastokriisin ratkaisemiseen ja vahvistaa samalla Pohjoismaiden asemaa tutkimus- ja innovaatioalueena. Huippututkimusaloitteella edistetään korkeatasoista tutkimusta ja innovaatiota ja siihen osallistetaan eturivin ympäristöt ja laitokset. Tutkimustulosten hyödyntäminen varmistetaan teollisuuden ja elinkeinoelämän kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Viisivuotisen huippututkimusaloitteen toteutus aloitettiin vuonna 2009.

Vihreän kasvun lippulaivahankkeet

Ilmastomyönteisen rakentamisen pohjoismainen ohjelma

Perustamme pohjoismaisen innovaatio-ohjelman edistämään energiapihiä ja ilmastomyönteistä rakentamista. Kunnianhimoisen panostuksen kiinnekohtana ja perustana ovat kansalliset panostukset ja muut pohjoismaiset aloitteet. Ohjelma toteutetaan kaudella 2011–2014 ja sillä halutaan edistää kokonaisratkaisujen kehittämistä. Tavoitteena on vahvistaa pohjoismaista rakennussektoria ja kehitystä, joka tekee Pohjoismaista ilmastomyönteisten ratkaisujen huippualueen Euroopassa.

Panostus nojautuu muun muassa vuoden 2010 pohjoismaiseen globalisaatiohankkeeseen, jonka ohjausryhmä on laatinut suositukset työn jatkamista varten. Ryhmä suosittaa muun muassa, että innovaatio-ohjelma rakennetaan moduleista.

- Virstanpylväät: Rahoitus valmis-tellaan vuonna 2011. Hankkeeseen haetaan pohjoismaisia globalisaatiovaroja kansallises-ti rahoitettavien yksittäisten modulien lisäksi. Ensimmäinen moduli on ohjelman kehittäminen ja käynnistäminen. Vuosina 2012–2013 käynnistetään useita projekteja.
- Vastuu: Tanska

Innovatiivisten pohjoismaisten yritysten yhteinen markkinointi

Aiomme markkinoida yhdessä pohjoismaisia vihreitä tekniikoita. Saadakseen uusia ulkomaisia sijoittajia pohjoismaiset pk-yritykset tarvitsevat yhteispohjoismaista markkinointia yhteyden luomiseksi ulkomaisiin sijoittajiin.

Tässä voidaan hyödyntää muun muassa Shanghain vuoden 2010 maailmannäyttelyn ja www.nordicenergysolutions.orgin kokemuksia.

- Virstanpylväät: Tarveanalyysi tehdään vuonna 2011. Vuonna 2012 suunnitellaan konkreettinen toiminta ja valmistellaan rahoitus. Toiminta käynnistetään viimeistään vuonna 2013.
- Vastuu: Ruotsi

Hyvinvointi

Hyvinvointi- ja terveydenhuolto- tehtävät ovat suuri haaste Pohjoismaiden julkiselle sektorille. Pohjoismaissa investoidaan miljardeja sairaaloiden laajentamiseen ja uudistamiseen, ja ikääntyvä väestö tarvitsee yhä enemmän hoivapalveluja. Työvoimapula, yhä tiukemmat laatuvaatimukset sekä uusien hoiva- ja hoitopalvelujen kasvava kysyntä aiheuttavat samalla Pohjoismaiden julkiselle sektorille yhä suurempia paineita. Uusia innovatiivisia ratkaisuja tarvitaan pikaisesti.

Hyvinvointi- ja terveydenhuoltopalvelujen kansainvälisen kysynnän odotetaan kasvavan lähivuosina. OECD-maiden terveydenhuoltomenot olivat 7 % BKT:sta vuonna 1980 ja 9 % vuonna 2006, ja kehityksen odotetaan jatkuvan samansuuntaisena tulevina vuosina. Terveyspalvelumarkkinoiden arvellaan olevan yli 20 % BKT:sta vuonna 2050¹. Terveyspalvelujen kasvava kysyntä tarjoaa siten pohjoismaisille yrityksille myös kaupallisia mahdollisuuksia.

Julkis-yksityinen yhteistyö

Viime vuosina on nähty useita esimerkkejä uusista yhteistyömuodoista, joissa yksityiset yritykset ja julkiset laitokset ryhtyvät yhdessä kehittämään uusia, innovatiivisia ratkaisuja esimerkiksi hyvinvointiteknologian alalla. Terveydenhuoltoalan innovaatiota voidaan vahvistaa muun muassa lisäämällä julkisten ja yksityisten toimijoiden innovaatioyhteistyötä ja turvautumalla käyttäjälähtöiseen innovaatioon². Julkisten ja yksityisten osapuolten välisellä innovaatioyhteistyöllä yritykset voivat yhdistää teknisen osaamisensa ja liiketoimintamahdollisuutensa julkisen sektorin työntekijöiden osaamiseen ja tietämykseen esimerkiksi hoitokotien asukkaiden tarpeista. Tämä helpottaa uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä. On tärkeää, että uusien hyvinvointi- ja terveydenhuoltotuotteiden ja -palvelujen kehittämisessä hyödynnetään monenlaista osaamista.

Julkis-yksityisen yhteistyön lisääminen hyvinvointiratkaisujen markkinakehityksessä voi siis tarjota suuria mahdollisuuksia sekä kansallisesti että kansainvälisesti ja edistää uutta kasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä. Se voi myös edistää julkisen sektorin uudistumista ja parantaa työpaikkoja.

Hyvinvointi- ja terveydenhuoltopalvelujen alalla tehtävän julkis-yksityisen yhteistyön tiellä on myös esteitä, jotka haittaavat mahdollisuuksien täysimittaista hyödyntämistä.

Innovaatio ja yrittäjyys terveydenhuoltosektorilla

Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt tästä syystä terveydenhuoltosektorin innovaatiota ja yrittäjyyttä koskevan globalisaatiohankkeen, joka toteutetaan kaudella 2010–2012. Sillä edistetään terveydenhuolto- ja hoiva-alan julkis-yksityistä yhteistyötä pitäen lähtökohtana käyttäjien tarpeiden tuntemusta. Tarkoitus on selvit-

1 Poisal, J.A., et al, "Health Spending Projections Through 2016: Modest Changes Obscure Part D's Impact". Health Affairs (21 February 2007): W242-253. McKinsey Quarterly: "Health Care Cost: A market based view" sekä "Addressing Japans health care cost challenge."

2 Pohjoismaainen innovaatiokeskus (2009): "Innovation i helsesektoren i Norden – En kortlægning af nationale policies og innovationsprogrammer"

Terveydenhuoltosektorin lippulaivahankkeet

tää, voidaanko julkis-yksityisessä innovaatioyhteistyössä kehittää yhteispohjoismaisia menetelmiä ja parhaita käytäntöjä. Myös terveydenhuoltosektorin pohjoismaisen innovaatio-ohjelman tarve selvitetään ja varmistetaan, että kehitettävillä tuotteilla ja palveluilla on todellista liiketaloudellista potentiaalia.

Hankkeesta ovat vastuussa elinkeinoministerit, ja he selvityttävät vuonna 2010 viiden Pohjoismaan kokemukset uusien ja pienten yritysten valmiudesta toimittaa innovatiivisia ratkaisuja julkiselle hoiva- ja terveydenhuoltosektorille. Ministerit päättävät sen pohjalta, miten yhteispohjoismainen panostus onärkevintä toteuttaa.

Globalisaatiohankkeen toteutukseen osallistuvat Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit (MR-S) ja muut asiaan liittyvät ministerineuvostot.

Innovaatiota julkisissa hankinnoissa ja sääntelyssä

Aiomme tehdä innovatiivisiin julkisiin hankintoihin liittyvää yhteistyötä. Panostuksia on vahvistettava, jotta Pohjoismaat voivat hyödyntää julkisten hankintojen ja sääntelyn tarjoamia mahdollisuuksia innovatiivisten ja tehokkaiden ratkaisujen kehittämisessä. Yhteistyötä tehdään pohjoismaisella tasolla, ja nykyisistä juridisista edellytyksistä pyritään pääsemään yhteisymmärrykseen. Potentiaalia voidaan mahdollisesti hyödyntää esikaupallisissa julkisissa hankinnoissa. Tarkoitus on laatia tarve- ja tausta-analyytit ja pyrkiä käynnistämään kussakin maassa vähintään kaksi pilottihanketta viimeistään vuonna 2012. Analyytien avulla pyritään muun muassa yhteisymmärrykseen alan EU-lainsäädännöstä. Yhteistyössä keskitytään hyvinvointiin painottaen erityisesti terveydenhuoltosektorin julkisten hankintojen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä.

Panostus voi rakentua muun muassa terveydenhuoltosektorin innovaatiota ja yrittäjyyttä koskevalle globalisaatiohankkeelle sekä vuoden 2010 pohjoismaiselle hankkeelle julkis-yksityisestä yhteistyöstä.

- Virstanpylväät: Analyytit vuonna 2011, kaksi pilottihanketta kussakin maassa vuonna 2012 ja aloitteen arviointi vuonna 2013.
- Vastuu: Norja

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Innovaatio- ja elinkeinopolitiikan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2011–2013

Yhteistyöohjelmassa esitetään pääpiirteittäin Pohjoismaiden innovaatio- ja elinkeinopolitiikan visiot vuosiksi 2011–2013. Elinkeinoministerien 25. lokakuuta 2010 hyväksymän ohjelman keskeisiä aiheita ovat innovaatio, yrittäjyys, vihreä kasvu ja hyvinvointi.

ANP 2010:788
ISBN 978-92-893-2175-4